

Foto: Anda van Riet

ZELF EEN WEBSITE MAKEN VERBETERT KRITISCH ZOEKEN NAAR DIGITALE BRONNEN

Digitale informatievaardigheden. Mediawijsheid. We kunnen er niet meer omheen. Verschillende educatieve uitgeverijen ontwikkelen methoden om onderbouwleerlingen te scholen in een kritische omgang met digitale bronnen. Voor de huidige bovenbouwleerling is het vijf voor twaalf. Oplossing: laat de leerlingen zelf een website bouwen.

PIEK KNIJFF

Elke docent heeft het wel eens in handen: een werkstuk dat deels of geheel van internet komt. Zonder bronvermelding, of met dubieuze bronnen als Wikipedia of Scholieren.com. Niet verwonderlijk, gegeven dat ook uit onderzoek blijkt dat leerlingen niet kritisch zijn bij het zoeken naar en beoordelen van informatie op internet (o.a. Malmberg, 2006; Van Veen, 2005). Leerlingen zijn wel instrumenteel vaardig, maar aan digitale informatievaardigheden ontbreekt het. Met andere woorden: leerlingen weten wel hoe ze Google moeten gebruiken, maar niet hoe ze uit de zoekresultaten geschikte bronnen moeten selecteren. Vaak kiezen de leerlingen het eerste zoekresultaat en gebruiken dat als bron. Ze controleren de gevonden bron(nen) niet of nauwelijks op betrouwbaarheid.

Zorgelijk

Zo'n niet-kritische houding ten opzichte van informatie is zorgelijk, omdat leerlingen in deze maatschappij ontzettend veel informatie op zich afgevuurd krijgen en daarmee om moeten leren gaan. Los van die maatschappelijke zorg is het ook een probleem voor het onderwijs: in de

eindtermen van de tweede fase van het vak Nederlands staat beschreven dat een leerling 'relevante inhoudselementen behoort te kunnen verzamelen, ordenen en formuleren en daarbij gebruik kan maken van schriftelijke, mondelinge en audiovisuele bronnen, mede met behulp van ICT' (Projectgroep Nederlands V.O., 2002). Leerlingen moeten op school en in hun vervolgstudie zorgvuldig om kunnen gaan met bronnen en het is de taak van de docent Nederlands om ze hier in te scholen.

Educatieve uitgeverijen ontwikkelen lesmethoden voor digitale informatievaardigheden, maar die zijn zonder uitzondering alleen gericht op onderbouwleerlingen. Voor leerlingen in de bovenbouw is het vijf voor twaalf. Zij moeten deze vaardigheden opdoen, maar de vraag is hoe. Er is behoefte aan een 'interventie' voor die leerlingen, opdat zij op tijd leren hoe ze de betrouwbaarheid van internetbronnen kunnen rangschikken.

Lessenserie voor de bovenbouw

Een manier om bovenbouwleerlingen een kritische houding ten opzichte van digitale bronnen aan te leren is door ze zelf een website te laten bouwen zoals dat gebeurt in de lessenserie *Internet als bron van informatie*, die in 2008 aan het Instituut voor de lerarenopleiding (UvA) werd

Straattaal

Wat is het? Geschiedenis Woordenboek Samenvattingen

Wat is straattaal?
Wat is straattaal nou eigenlijk? We horen het veel om ons heen, maar vaak begrijpen we er niks of bijna niks van. Hierbij hebben wij een paar handige links die je kunnen helpen uitleggen wat straattaal nou eigenlijk precies is.

Website:
<http://www.taalvormingentaaldrucken.nl/AR/AR0232.htm>

Wat te vinden op deze website:
Op deze site vind je de geschiedenis van de straattaal en een paar woorden met betekenis. Verder kan je ook lezen over de gevolgen van straattaal en wat het nou precies inhoudt. Op het einde staat nog een handige literatuurlijst.

Maker:
Onbekend. Wij denken dat het een instituut is, maar omdat er geen melding staat van wie het is, weten wij dit niet zeker.

Beoordeling:

Website:
<http://www.kennislink.nl/web/show?id=173589>

Wat te vinden op deze website:
Hoe is de naam straattaal ontstaan en wat zijn de misverstanden hierbij. En waarom gebruiken jongeren straattaal. Ook hier vind je een literatuurlijst.

Maker:
Leonie Cornips en Vincent de Rooij. Het is verschenen in Vakpagina onder het kopje Taalwetenschappen. De datum hiervan is 6/9/2007.

Beoordeling:

Website van een leerling

bekroond met het beste lesontwerp van dat studiejaar. De lessenserie is ontworpen voor een 4 havoklas en bestaat uit twee onderdelen: voordat leerlingen zelf een website gaan bouwen, moeten ze eerst reflecteren op hun zoekgedrag door te reageren op filmfragmenten (leren-door-observeren, Rijlaarsdam, 2005a). In de fragmenten zien de leerlingen verschillende zoekopdrachten uitgevoerd worden. De zoekopdrachten verschillen erg van aard: van serieuze zoekopdrachten voor een werkstuk tot minder serieuze zoals een showbizzroddel. De zoekopdrachten worden met wisselende zorgvuldigheid uitgevoerd. In een klassengesprek na het bekijken van de filmpjes wordt vastgesteld hoe je een bron kunt inschatten op betrouwbaarheid. In dat gesprek moet de totstandkoming van websites als Wikipedia en Scholieren.com uitgebreid worden besproken.

Een webquest instrueert de leerlingen over de websiteopdracht. Webquests zijn bij uitstek geschikt omdat deze aansluiten bij de gedachte dat leerlingen wel instrumenteel vaardig zijn (weten hoe internet 'werkt'), maar nog

niet informatievaardig. Op deze manier wordt in hun vertrouwde omgang met internet de wat minder vertrouwde, kritische blik op internet geïntroduceerd en geïntegreerd.

Het doel van de opdracht is om een website te bouwen voor een fictieve medeleerling die een werkstuk wil schrijven over onderwerp x. Die leerling moet op de website allerlei bronnen over dat onderwerp kunnen vinden. De website mag natuurlijk niet zo maar een verzameling van bronnen zijn (zoals een startpagina), maar de leerlingen moeten ook informatie geven over de bronnen die ze op de website gebruiken, en daarvoor is wat onderzoek nodig. Op de website moeten ze de bronnen waar ze naar verwijzen, van informatie en een waardering voorzien: wie is de maker, wat is er te vinden op de website, wat is de betrouwbaarheid en waarom. Voor wie nu denkt dat een website bouwen inhoudt dat leerlingen ook zelf moeten leren programmeren: dit is in het geheel niet nodig. Via Kennisnet kunnen leerlingen een website beginnen aan de hand van een format dat leerlingen alleen maar in hoeven te vullen, maar waarin ze wel vrij

genoeg worden gelaten (bijvoorbeeld in vormgeving en pagina-indeling) om het idee te hebben de website echt zelf te hebben gebouwd.

De beoordeling van de opdracht gebeurt door een ander leerlingenduo aan de hand van een digitaal formulier. Zij moeten zich inleven in de fictieve medeleerling. Zij sturen het formulier ingevuld terug naar de makers van de website, die vervolgens hun website aanpassen. De docent heeft vooral een coachende en organisatorische rol. De lessenserie is erg aantrekkelijk voor docenten omdat al het materiaal digitaal is. Veel kennis van het bouwen van websites is niet nodig, maar het is wel aan te raden zelf eens een website te bouwen op Kennisnet.

'Zelfs mijn gekke buurman kan iets online zetten'

Leerlingen zijn enthousiast over deze lessenserie, omdat de lessenserie geheel digitaal is en in hun ogen zeer relevant. Hoewel dit een interessante uitkomst is, is het wel moeilijk in te schatten wat de gedragsverandering bij leerlingen is op de lange termijn. Om een inschatting te krijgen van de attitudeverandering hebben leerlingen die tot nu toe deze lessenserie hebben doorlopen een leerverslag geschreven. Driekwart van de leerlingen geeft aan dat ze hebben geleerd dat ze voorheen te goed van vertrouwen waren waar het digitale informatie betrof. Sommige leerlingen noemen daarbij voorbeelden van sites die ze betrouwbaar achtten, maar dat niet (altijd) bleken te zijn, zoals Wikipedia, Scholieren.com en blogs. Leerlingen geven ook aan dat ze het interessant vinden dat ze nu hebben geleerd hoe ze een website moeten bouwen. Een leerling zei heel treffend: 'Nu weet ik hoe makkelijk het is om iets online te zetten. Zelfs mijn gekke buurman kan er iets opzetten en doen alsof wat hij zegt de waarheid is.' Leerlingen ervaren de macht van een websitebeheerder en leren dat ze altijd kritisch moeten kijken naar digitale bronnen. ■

Voor meer informatie over de lessenserie kunt u contact opnemen met de auteur: <piek.knijff@gmail.com>.

LITERATUUR

- Malmberg/Motivaction. (2006). *Internet, een populair medium voor het zoeken van informatie bij schoolopdrachten: Een onderzoek onder scholieren van 12-17*. 's-Hertogenbosch / Amsterdam: Auteurs.
- Projectgroep Nederlands V.O. (2002). *Nederlands in de tweede fase*. Bussum: Coutinho.
- Rijlaarsdam, G. (2005a). Observerend leren, deel 1: Ontwerpadviezen uit onderzoek verkregen. *Levende Talen Tijdschrift*, 6(4), 10-20.
- Rijlaarsdam, G. (2005b). Observerend leren, deel 2: Praktijkvoorbeelden. *Levende Talen Tijdschrift*, 6(4), 21-28.
- Van Veen, M. (Red.). (2005). *Door de bomen het bos: Informatievaardigheden in het onderwijs*. Heerlen: Open Universiteit Nederland.

CITATEN UIT LEERVERSLAGEN VAN LEERLINGEN

'Ik heb geleerd dat niet alle bronnen betrouwbaar zijn, want veel is gewoon rommel.'

'Ik heb gemerkt dat ik eigenlijk gewoon altijd maar een site aanklikte en niet keek wie de maker is en of de informatie wel betrouwbaar is.'

'Ik heb geleerd dat je zorgvuldig moet zoeken naar informatie, want niet alles is betrouwbaar, al lijkt het wel zo op het eerste gezicht.'

'Ik heb gemerkt dat ik een hekel heb aan rommel op het internet.'

'Ik dacht dat een eigen site bouwen moeilijk zou zijn maar nu weet ik dat het best simpel is.'

'Ik heb gemerkt hoe mensen reageren op plaatjes en je taal op de site.'

'Ik wist niet dat er zoveel kwam kijken bij het maken van een website, omdat je met heel veel dingen rekening moet houden, zoals je onderwerp dat duidelijk moet zijn, je bronnen moeten zichtbaar zijn, je meningen of feiten moet wel ergens op gebaseerd zijn.'

'Ik heb geleerd dat ik slecht was in het bekritisseren van sites wanneer ik ze wilde gebruiken als bron.'

'Ik dacht dat er niet heel veel verschillende manieren waren om op zoek te gaan naar bronnen maar er blijken veel verschillende zoekmethodes te zijn.'